

Игнатије Марковић, докторанд

Православни богословски факултет

Београд

Протојереј Душан Јакшић (1875-1936)

*професор старе Бојословије у Сремским Карловцима,
Бојословије Светога Саве у Сремским Карловцима
и Православној бојословској факултету у Београду*

Сажетак: Рад има за циљ да у кратким цртама представи богословски и просветни рад протојереја-ставрофора др Душана Јакшића, дугогодишњег професора Богословије Светога Саве у Сремским Карловцима, као и професора старе Карловачке Богословије и хонорарног професора Православног богословског факултета у Београду. Овај изузетно и свестрано образовани богослов најбоље се може разумети кроз проучавање његових бројних радова објављених у нашој и руској периодици.

Кључне речи: стара Карловачка Богословија, Петроградска Духовна Академија, Руска Православна Црква, Руски Патријарх Тихон, Богословија Светога Саве у Сремским Карловцима, Православни богословски факултет у Београду.

Протојереј др Душан Јакшић родио се 15. јануара 1875. године као син пароха Николе Јакшића у Српским Моравицама (Коморске Моравице) у Хрватској и Јелене Јакшић¹. Основну школу завршио је у родном месту, класичну осморазредну гимназију са испитом зрелости (матуром) у Ријечи 1892. године. Годину дана је похађао богословске науке са одличним успехом у Богословији у Сремским Карловцима², а затим четири године у Духовној Академији (две године у Кијеву, две у Петрограду). На Петроградској Академији добио је 1897. године степен кандидата богословља. После Академије слушао је годину дана философију на Универзитету у Бечу, а онда је 1. октобра 1897. године постављен за професора Богословије у Сремским Карловцима, и то на предметима догматика, полемика и морално богословље. Оженио се 1899. године у Кијеву Сузаном Брановском. У Богословији остаје као професор до краја школске 1902. године³.

¹ Досије протојереја Душана Јакшића, професора Богословије Светога Саве у Сремским Карловцима, Архив Богословије Светога Саве у Београду, Службенички досије 10. јуна 1931. године.

² Протопрезвитер Јован Вучковић је био ректор Богословије у Сремским Карловцима и предавао је Увод у богословље, а остали предметни професори били су Владимир Зеремски (увод и тумачење Светог Писма), Јован Живановић (словенски и пчеларство), Јован Живковић (црквено пјеније и правило) и В. Вујић (грчки језик). Сведоцба о годишњем успеху Димитрија Јакшића издата је 13. (25) јуна 1893. године (у Досијеу протојереја Душана Јакшића, професора Богословије Светога Саве у Сремским Карловцима, Архив Богословије Светога Саве у Београду сачуван је препис Сведоцбе).

³ Досије протојереја Душана Јакшића, Архива Православног богословског факултета у Београду. Животопис са списком радова који је лично написао, укупно 6 руком писаних страна.

На предлог Обер Прокуратора Светог Синода Руске Цркве К. П. Побједоносцева 1902. године ступа у руску државну службу и бива рукоположен за свештеника у Петрограду. Године 1904. добија допуст па проводи неколико месеци у Немачкој, где слуша богословске, философске и историјске науке на Универзитетима у Берлину (професор Harnack Paulsen), Лајпцигу (професори Wundt Lamprecht и Gregory Nauck) и Минхену (проф. К. Krumbacher). Маја 1906. године постављен је за свештеника при Императорској руској посланичкој цркви у Бечу, где остаје до 1910. године. У Бечу је наставио образовање на Филозофском факултету, па је 1908. године промовисан за доктора философије. Од 1908. до 1910. године слушао је на Универзитету у Бечу право и медицину. Крајем 1911. године постављен је за настојатеља Императорске руске посланичке цркве у Дрездену, где је завршио своју магистарску тезу „Изъ церковной исторіи православнихъ Сербовъ конца XVII вѣка“, коју је штампао у Прагу 1912. године. Овај свој рад заштитио је 17. новембра 1913. године у Петроградској Духовној академији и добио степен магистра богословља, који је потврђен актом Светог Синода од 21. јануара 1914. године, а њему је издата диплома 28. фебруара 1914. године⁴, коју су потписали Владимир, Митрополит петроградски и Анастасије, Епископ јамбургски, доктор црквене историје и ректор Академије⁵. Његову тезу похвалио је и одобрио познати руски слависта И. С. Палмов⁶.

На почетку рата био је интерниран у Саксонију, где је био свештеник за православне од почетка рата до 1915. године, када се враћа поново у Русију, где је до 1917. године служио у војној цензури за Словене у Петрограду⁷. У Русији је „преживео страхоте револуције и большевизма. За отворено исповедање вере большевници су били осудили о. Душана чак и на смрт, али Бог га је спасао. Патријарх Тихон наградио је о. Душана за његов напоран рад за заштиту православља правом ношења златног напрсног крста са скупоценим украсом“⁸. Поред овог одликовања одликован је и другим руским одликовањима: 9. маја 1906. године златним напрсним крстом од Св. Синода, 17. маја 1906. године златним напрсним крстом од Цара Николаја II Романова, 6. маја 1913. године орденом Св. Ане III степена од Цара Николаја II Романова, 16. октобра 1913. године⁹.

Протојереј Душан Јакшић је у Петрограду од 1904. до 1917. године био члан Синодалне Комисије Руске Православне Цркве за сједињење цркава (са старокатолицима и англиканцима), па је зато био и официјелни представник Руске Цркве на међународним старокатоличким конгресима у Олтену (Швајцарска) 1904. године и у Келну 1913. године¹⁰.

⁴ Досије протојереја Душана Јакшића професора Богословије Светога Саве у Сремским Карловцима, Архив Богословије Светога Саве у Београду, Сачуван је препис Дипломе.

⁵ <http://www.spbda.ru/academy/r-104.html>.

⁶ Досије протојереја Душана Јашића, Архива Православног богословског факултета у Београду, Животопис са списком радова.

⁷ Досије протојереја Душана Јакшића професора Богословије Светога Саве у Сремским Карловцима, Архив Богословије Светога Саве у Београду, Службенички досије 10. јуна 1931. године.

⁸ Н. Акајомов, Наши покојници – Протојереј-ставрофор др Душан Јакшић, професор Богословије Св. Саве, Извештај за школску 1935/36 годину, Богословија Св. Саве у Сремским Карловцима 1936, 40.

⁹ Досије протојереја Душана Јакшића професора Богословије Светога Саве у Сремским Карловцима, Архив Богословије Светога Саве у Београду, Службенички досије 10. јуна 1931. године.

¹⁰ Досије протојереја Душана Јашића, Архива Православног богословског факултета у Београду, Животопис са списком радова.

Од 1915. до 1917. године био је професор и катихета: предавао је веронауку и немачки језик у Гимназији Петра Великог (Петроград) и у Словенској гимназији¹¹.

Дужност помоћника библиотекара у Императорској Државној Библиотеци у Петрограду, поред парохијске службе, обављао је од 1918. до 1924. године – на словенском, јуридикчком, филолошком и богословском одељењу.

Говорио је руски и немачки, служио се италијанским, француским и енглеским језиком, а латински и грчки језик је читао и преводио¹².

17. фебруара 1925. постављен је за контрактуалног професора Богословије Светог Саве у Сремским Карловцима, а за редовног професора 11. фебруара 1933. године.

Савет Богословског факултета изабрао је др Душана Јакшића 27. априла 1926. године за редовног професора Упоредног богословља, али његов избор није потврдило Универзитско веће (1926. и 1927. године). Остао је хонорарни професор до 1933. године, када је разрешен¹³.

Због свог изузетног богословског рада постављен је и за уредника Гласника Српске Православне Патријаршије, најпре од 21. броја за 1928. годину до 35. за 1933. годину и од 1. до 21. броја за 1935. годину.

Протојереј-ставрофор др Душан Јакшић упокојио се 12. августа 1936. године у Сремским Карловцима, где је једанаест година био професор Богословије Светог Саве¹⁴.

На српском језику је штампао брошуру „Учење о јеванђелским савјетима“ (De consiliis evangelicus, Сремски Карловци 1901). На руском језику штампао је брошуре: „О нравственномъ достоинствѣ дѣвства и брака по ученију Православной церкви“ (Петроград 1903), „Взглядъ проф. В. В. Болотова на старо-католицизмъ и римско-католицизмъ“ (Петроград 1903), магистарску тезу и „Рѣчь предъ защитой магистерской диссертации въ Импер. Спб. Духов. Академии“ (Петроград 1913).

Његов текст „О нравственномъ достоинствѣ дѣвства и брака по ученију Православной церкви“ (Петроград 1903) приказан је са особитом похвалом од стране проф. Н. Н. Глубоковского у руском журналу „Вѣра и церковь“, Москва 1904, књ. 9, 658–659 и изазвао оштру буру и критику А. Палмијерија (А. Palmieri) у римокатоличком журналу *Bessarione* № 75, 432–434, на коју је протојереј др Душан Јакшић одговорио у журналу *Странникъ* (Петроград, мај 1904, 853–854)¹⁵.

Своје богословске радове објављивао је како у српским часописима („Летопис Матице Српске“, „Богословски Гласник“, „Хришћански Весник“, „Српски Сион“, „Хришћански Живот“, „Бранково коло“, „Гласник Српске Православне Патријаршије“), тако и у руским журналима („Странникъ“, „Церковныя Вѣдомости“,

¹¹ Досије протојереја Душана Јашића, Архива Православног богословског факултета у Београду. Животопис са списком радова.

¹² Досије протојереја Душана Јакшића професора Богословије Светог Саве у Сремским Карловцима, Архив Богословије Светог Саве у Београду, Службенички досије 10. јуна 1931. године.

¹³ Досије протојереја Душана Јашића, Архива Православног богословског факултета у Београду.

¹⁴ Н. Акајомов, Наши покојници – Протојереј-ставрофор др Душан Јакшић, професор Богословије Св. Саве, Извештај за школску 1935/36 годину, Богословија Св. Саве у Сремским Карловцима 1936, 39–40.

¹⁵ Досије протојереја Душана Јашића, Архива Православног богословског факултета у Београду. Животопис са списком радова.

„Церковный Вѣстник“, „Православная Богословская Энциклопедія“, „Журналъ Министерства народнаго просвѣщенія“, „Извѣстія академіи наукъ“ и др). Највећи број чланака је из области упоредног богословља¹⁶.

На српском језику треба издвојити следеће чланке:

- „Православно учење о изгладљивости тајне свећенства у руској и српској књижевности“ (упоредо са учењем римске цркве), „Хришћански Весник“, Београд 1901, бр. 1, 22–27. У вези са тим питањем протојереј др Душан Јакшић превео је са руског на српски језик писмо Митр. Московског Филарета Обер-Прокуратора Св. Синода Грофу А. П. Толстоју „О изгладљивом карактеру тајне свећенства“, „Богословски Гласник“, Сремски Карловци 1902, год. I, књига I, 55–58.
- „Одступање римокатоличке цркве од Православне у учењу о тајни св. крштења“, „Богословски Гласник“, Сремски Карловци 1902, год. I, књига I, 397–406.
- „Власт у Христовој Цркви; декрети Ватиканског сабора и проблем сједињења цркава“, „Хришћански Живот“, Сремски Карловци 1925, бр. 9, 376–382; бр. 10, 431–442; бр. 11, 494–502; бр. 12, 531–543; 1926, бр. 1, 31–37; бр. 2, 65–70.
- Критичке оцјене на спис „др Емилијана Радића (протосинђела) „Начело православ. црквеног јединства“ Панчево 1900, у „Српски Сион“, Сремски Карловци 1900, бр. 14, 226–228 и бр. 20 и 24.

На руском језику значајни су му чланци:

- Рецензија на срп. Књигу, „Несторовић, Конкордат Србије и Ватикана, Београд 1902“ у „Церковный Вѣдомости“, издаван при Светом Синоду, Петроград 1903, № 25.
- „Реформы Пія Х“, „Церковный Вѣдомости“, Петроград 1904, № 12.
- „Римско-католическія мисіи на театрѣ военныхъ дѣйствіи“ (у Манджурији), „Церковный Вѣдомости“, Петроград 1904, № 16.
- „Законъ объ іезуитахъ въ Германіи“, „Церковный Вѣдомости“, Петроград 1904, № 38.
- „Нѣсколько словъ о церкви въ Норвегіи“, „Церковный Вѣдомости“, Петроград 1904, № 44.
- „Римскій богословъ о Россіи“, „Церковный Вѣдомости“, Петроград 1904, № 45.
- Прота др Душан Јакшић овде даје свој превод римског богослова Aurelio Palmieri са италијанског – у коме он говори о Руској Цркви, њеној богословској науци и о односу Руске Цркве према римокатоличкој пољској цркви у Русији¹⁷.
- „Старокатолическіи епископъ Веберъ и старо-католицизмъ въ Германіи“, „Церковный Вѣдомости“, Петроград 1905, № 2.
- „Инославный Западъ“, „Церковный Вѣдомости“, Петроград 1905, № 29.
- „VI международный старо-католическіи конгрессъ“, „Церковный Вѣстник“, Пе-

¹⁶ Досије протојереја Душана Јашића, Архива Православног богословског факултета у Београду. Животопис са списком радова.

¹⁷ Досије протојереја Душана Јашића, Архива Православног богословског факултета у Београду. Животопис са списком радова.

- троградска Духовна Академија, Петроград 1904, № 40 и 41.
 „Старокатолическiй епископъ Ѳеодоръ Веберъ“ (некрологъ), „Церковнiй Вѣстникъ“, Петроградска Духовна Академија, Петроград 1906, № 3.
 „IX международнiй старо-католическiй конгрессъ въ Кельнѣ“, „Церковнiй Вѣстникъ“, Петроградска Духовна Академија, Петроград 1913, № 40 и 41. Приликом конгреса, уручио је председнику Синода старокатоличке цркве – Утрехтском архиепископу Гулу, у присуству свих чланова Синода и англиканских епископа, „Отвѣтъ“ тј. „Antwort“ руске старокатоличке Комисије, који је редиговао, како руски текст тако и немачки превод¹⁸.
 „Александръ Алексѣвичъ Кирѣевъ“ (некрологъ), „Новое Время“, Петроград 22. септембра 1910, № 12403 (фельтон). Чланак о раду А. А. Кирјејева, члана Синодалне старокатоличке Комисије за сједињење православних са старокатолицима, преведен је на француски језик и штампан у књизи „Le général Kiréeff et l'ancien-catholicisme“ par O. Novikoff, Берн 1911, 256–262 и по други пут Берн 1914, 336–342¹⁹.

Његов најзначајнији и последњи рад је „Живот и рад Св. Јована Златоуста“, где је изнео резултате свој дугогодишњих истраживања, а који је издао Свети Архиепископски Синод Српске Православне Цркве 1934. године.

Почивши о. Душан одликовао се изванредном скромношћу и великом љубављу према свима, а особито према омладини, оном љубављу која „дуго ширји, не завиди, не хвали се, не надима се, не шражи своје, не срди се, не мисли о злу, све сноси, све верује, свему се нада, све ширји“ (1 Кор. 13, 4–7). Баци су шчо осећали и синовски ја волели, шчишћујући ја као дубокој шознаваоца бошловске науке. Пошшовао ја је и волео, као свој најшшаријеј члана и као добру душу шуну хришћанске смерносши, и цео шпрофесорски колешијум. Шеџови се чланови често шећају свешшо, блашш и скромношш о. Душана, шеџове доброше према шацима и шеџове очинске зашшшше оних који би шшшо скривили²⁰.

¹⁸ Досије протојереја Душана Јашића, Архива Православног богословског факултета у Београду. Животопис са списком радова.

¹⁹ Исто.

²⁰ Н. Акајомов, Наши покојници – Протојереј-ставрофор др Душан Јакшић, професор Богословије Св. Саве, Извештај за школску 1935/36 годину, Богословија Св. Саве у Сремским Карловцима 1936, 41.